

המזמרה

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:	
לשנה	6 בתרים
לחצי שנה	3
לרבע	1.50

באשכנז:

לשנה	6 בתרים
כיתר הארצות:	
לשנה 8 בתרים	8.50 פראנק.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מורעית או הוכרזות לנפטרים
לפי גרל השמח.

ברכת נ"ט חצי הכתר. בראשי הגליון
שני כתרים.

גליון בודר 12 הדר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקמלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיר לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 17 Października 1905.

גליון מג.

הראכה, כ"ח תשרי תרס"ו.

בכח הפרוטקציה על ה"שר", להניח מעט את ידו
הקשה מעל היהודים ומיר שב הגדול הוא לעבודתו
הכללית. מעולם לא דאגו גדולי ישראל לכוון לעמם
בסיס נכון וקים, שנוכל לשבת בטוח ולא נצטרך
לסמוך על פרוטקציות ועל חסדי שונאים. זהו
אסוננו הגדול עד היום הזה.

ולא רק הגדולים והמציונים בעם התנהגו כן,
כי-אם כל בני עמנו. בכל ארץ, אשר מצאו בה
מנוח, השתתפו בהתפתחותה ובהרמת מצב העם
אדוני הארץ, התאמצו להראותם, כי כדאים הם
לזכות הנתנה להם לשבת בארץ. ובעמלם בשביל
אחרים שבהו את מצבם הם. ההיסטוריא תורנו;
כי בכל מקום, אשר באו שמה היהודים, הביאו
ברכה לארץ, השפיעו על ההתפתחות האקונומית.
במדינות רבות, אשר מעדו בה עמודי הכלכלה,
פנו הממשלות אל היהודים לשבת שם ומיר פרח
המסחר והמצב הכלכלי הוטב, כל המדינה התרוממה
ותפרח.

גם בחיים הפוליטיים לקחו היהודים חבל
לתועלת המדינות. בסכסוכים מדיניים יעמדו היהודים
בצד מפלגות האופוזיציא. תנאי החיים של היהודים
יביאום אל מהנה המהרסים. היהודי הנענה והנרכא
הגם דואה בכל תקופה את שונאו והוא מתמלא אי-
רצון בכל הסדר השורר ומתאוה לשנות את סדרי
התכל. היהודים עומדים לימין החלשים והנרדפים
וממילא לימין המורדים. כן ראינו את היהודים
לוקחים חלק נכבד במרידה הצרפתית והאוסטרית
ומי יספר את כל הטובות, אשר עשו היהודים
לפולנים בימי ההתקוממות. ומה הגיע להם מכל
זה? רק שנאה מצד העמים, אשר בעבורם שפכו
דם. זה הוא הגמול, אשר יקבלו היהודים בכל

מקרבנו אנשים הרוצים בעלי כשרונות נפלאים,
אשר הצמינו בגדל שכלם וברחב ידיעתם ויביאו
ברכה לארץ, אשר ישבו בה, בתור חכמים מדיניים,
חוקרים וסופרים, סוחרים ובעלי חרשת. אין מקצוע
בחכמה ובתרבות, אשר לא השתתפו בו היהודים
לתועלת הארץ, אשר ישבו בה. אם נבוא לעשות
חשבון עם אומות העולם, אז הרבה יש לנו
לתבוע מהם.

אין מנמתי כזה להתפאר בגדולי הרוח, אשר
נתן עמנו לכלל האנושות ולענדם עטרה לראשו,
מנמתי רק להעיר, כי גדולי עמנו עבדו בשביל
כל העולם, הועילו לכל העמים ולעמם לא אבו
לעבד ולהועיל ולא שמו אליו לב. לא אהליט, כי
זה חסרון כרוח עמנו, אפשר שמדה כזאת היא
מעלה לרוחו. רוח ישראל שאף אך לגדולות, ולא
יכול להתכוין ולהצטמצם בחוג צר של עם קטן
אחד, יהי גם עמו; רוח ישראל רחף ברחבי תבל,
שאף לעבד בחוגים גדולים ורחבים ולהביא ברכה
לתבל כלה. אבל זאת נדע כבר, כי המעלה הזאת
הזיקה הרבה מאד לעמנו, המדה הזאת גולה כחותיו
ותפורם לכל רוח לזרים ועמנו נשאר ריק מכל, בלי
עוזרים וכלי מנהיגים. כמה היו יכולים להועיל לנו
כל גדולי ישראל, אשר יצאו ממנו בכל משך ימי
הגלות עד היום, לו הצטרפו בכחותיהם אך בשביל
עמם! אז לא היה מצבנו היום רע ומר כל כך,
לא היינו היום אובדי עצות. אבל הם לא אבו.
ואף אם קרה לעתים רחוקות, כי איזה גדול בישראל
יצא לעזרת אחיו, היתה זאת רק כאשר היתה הרב
הרה מונחת על הצואר, כאשר הגיעה הצרה עד
הנפש. כאשר נזורה, "נזרה" על עמנו, אז מרח
היה איזה "קרוב למלכות" לצאת ממהבואו ולפעול

פעי ועקלער
מארשים כחדש תשרי תרס"ו.
בערהאטעטה א. ס.
אוסציעריקי א. ש.ש.

היהודים בשביל אחרים.

למן היום, אשר התפור עמנו בין עמים
שונים ובארצות שונות החל להסתגל אל רוח
העמים השונים, אשר גלה ביניהם ולהתאים לה
את אופן חייו. בכל פעם קבל צורה אחרת לפי
תביעות המקום והזמן, לפי טבע ארץ מגורו והיושבים
בה. מטרה לאומית לעצמו, להתנהג על פיה בכל
ענין ובכל מקום, לא היתה לו. רק אל תוך חייו
הפנימיים הרתיים לא הכניס כל זרות. בהייו הרתיים
עומד עמנו זה מאות בשנים על מקום אחד, לא
יתקדם ולא יתפתח. תרבות זרים ותורתם לא
השפיעו על-דתנו מאומה. הדת קדש קדשים לנו
ולא נתן לרוח זרה להתערב בה ולגלי הזמן לננוע
בה לרע. אבל בנוגע להייהם החיצונים של בני
עמנו התערבו בכל עת בכל עניני החיים הכללים
ואחרים השפיעו עליהם הרבה. היהודי לא היה
יכול לשבת בטל ולהכלא בעולם הדת לכד. זאת
עשה רק ע"י לחץ חיצוני, כאשר אסרו על היהודים
להתערב בעניני החיים, רק אז סגרו את עצמם
בד' אמות של הלכה ויביטו בשויון נפש על כל
הנעשה סביבותיהם. אבל מטבעם לא יכלו היהודים
לשבות ולנוח באפס מעשה בשעה שהכל טרודים,
רוחם התנשאה ותשאף לעבודה ולפעולה, להקדיש
כחם לטובת החברה האנושית ועל כן התערבו
בני עמנו תמיד בכל הזרמים ובכל השאיפות. בכל
העתים ובכל המקומות, אשר שם גרנו, הוציאנו

תעורר אותנו המלח החיים -
ישובו ימי רעה, ישוב רגוננו.
הלב ימם, ברזל תבוא נפשנו.
בבד העול ומעקה על מתנים.

שבעת ימים בגולה הקום
שאפנו רוח, חיינו בקלום -
והימים יביאו צוקה, לא הרנקה.
שנה לא רננה, ירח לא פרח.
רנע רק פנע, פרח רק קרה.
החגים ומועדים אנה לא ברקה!

אך זכרון ארצנו ארץ האבות
בקרוב ולב עמוק חוצב להבות -
אש תמיד תוקד עד קץ הימים.
לוא גם ממנור עצמותנו ירחפו.
עמודי תקנתנו הם לא ירופו
זכרון ארצנו חי, חי עולמים!...

ומסביב הנמרים ופרי הדר -
עדים הם מארץ מרחקים!

חיון מתעה וזרון פלאים.
דמיונות פוזבים, אכל רמים, נשאים.
דמיונות פאלה הלב ירהיבו...
אך שבעת ימים, היה הקל יעזרה.
בקש לפני רוח מהר יעבורה,
ועצב ורגז בפלים ישיבו.

במעט דמינו, כי נרח חשך מפני אור,
האזיקים הורקו, הפש ודרור,
ימי קדם, האח, שבו הלום -
פפות המרים, צבע רקמתים.
זה פאר ציון, הוד ירושלים.
נעלה החיון, נשגב זה הקלום!
אך הימים יעבורו מדר פנעים,
ומחלום הרגש, מחיון הפלאים.

פיריטון.

אחר החג.

מאת נתן נטע סאמועלי.
בפתוב בתורה, תורת עולמים,
ישבנו בספות שבעת ימים -
הימים הנעימים חיש יחלופו!
בשלות רוח, גזית רענו,
ישבנו אכלנו, שקט, שאנן -
והימים יעברו, החגים יקלפו!
משושנים הקורה מעשה חרשים,
ממפרדים הרצפה, תקורות קרשים,
וכבכים יציצו מבעד החרכים,
ממעל הפרח פתח סמדר

ענינים מדיניים.

תנועת הפחירה ההפשית באוסטריא. באונגריא רוצה הממשלה להנהיג זכות בחירות כללית ושה לכל והעם אינו רוצה לקבלה, ובאוסטריא אין הממשלה רוצה להנהיג זכות בחירות כזאת והעם דורש אותה בחוקה. פוליטיקה משינה כזו אין בכל העולם רק באוסטריא, שכל עקרה היא ממלכה בלתי טבעית. באונגריא ירא העם האונגרי מפני זכות בחירה כללית ושה, פן יאבד על ידה את תקפו וחרותו המדינית ובאוסטריא דורש העם זכות בחירה כללית ושה, למען ישיג על ידה את תקפו וחרותו המדינית. הא כיצד? איך אפשר להיות שני הפכים בנושא אחד? ובכל זאת כן הוא ואי אפשר להכחיש מעשים הנעשים לעינינו. מעם הערך המהופך הזה מבואר לכל היודע אופי הפוליטיקה האוסטרית והאונגרית. עקר הדבר הוא, כי באוסטריא אין עם מושל, כי אם המושל העליון. עם האצילים והתקופים שבכל עם רודים בכל העמים ואלה רוצים להשתחרר מעט בבחירה כללית ושה, ובאונגריא רודה העם המאדיארי בששה עמים אחרים ומדכא אותם תחתיו ולא יתנם אף לפתוח פה ולצעוק חמם והמאדיארים יראים מפני בחירה כללית, כי על ידה יוכלו העמים הרצוצים לפרוק עלם מעליהם. ובטו באונגריא כן גם בגליציה אין תקופי הפילנים רוצים בבחירה כללית, כי על ידה יתפרצו הרותנים מתחת ידם הקשה. — בכל מדינות אוסטריא היו בימים האלה דמונסטרציות עצומות של דלת העם, לדרוש זכות בחירות כללית ושה, שכבר עלתה על שלהן מועצת הממלכה ונס הסכימו לה רוב צירי העם, אבל נדחתה, יען לא הסכימו שתי שלישות הצירים, כמו שדורש החוק ברבר מהפך מדי הממלכה בזה.

המבוכה באונגריא. הקיסר השיב את המניסטריום פיערודיארי על כנו בקביעות למרות רוח העם ויטכם לפרוגרמה שלו (שדהה אותה בתחלה), להכטיח לעם זכות בחירות כללית ושה לכל, עזרה לבעלי הנכסים הקטנים ולכל נדבה ונענה, תקונים סוציאליים רבים ונכבדים, למען הסיר לבות העם מאחרי קנאי המאדיארים, המוחלים. כל תקונים וכל זכויות ודורשים רק צבא לאומי, שאין לקיסר אוסטריא חלק בו. המניסטריום לא גלה עוד את פרטי התקונים, שהוא רוצה לתקן ובקרוב יפרסמם. ובניתים יתאמצו בעלי הפרוד, להכין את העם ולהזהירו לבלתי שמוע בקול הממשלה, הרוצה להריחו מאחרי דרשי הפרוד. אפשר לראות מראש, כי תבוש הממשלה גם מתחלתה הזאת, כי רוב העם המאדיארי נמשך אחרי המפלגות המחבורות כמועצת הממלכה ודורש את הפירוד, והעם הדל, וכן

הנלחמים בשביל זרים. וצעירי היהודים לא יחרדו כלל על זאת, אחיהם ואבותיהם נהרגים בשביל קנאתם הורה והם יוסיפו להשליך נפשם ונפש אחיהם ואחיותיהם מנגד בעד — העם הרוסי. מדוע לא יקדישו כחותיהם בשביל עמם, בשביל אחיהם, הנענים יותר מכל נתני רוסיא? — הנכעם עליהם על זאת? לא! — בנים הם לעמם היהודי, לעם הגליל מדורות עולמים לעבוד אך בשביל אחרים, להוציא בנו ובנותיו להורג בשביל עמים שונים ולשבת במנוחה כאשר יכוזו זרים הילו. הסוציאליים היהודים הפולנים (P. P. S.) אשר בגליציה, שלזיא, פרוסיא ורוסיא, שמו להם למטרה — וכן כתוב בפירוש בחקותיהם — להשיב לעם הפולני את המלוכה. בהריצות ובשקודה רבה יעמלו לרעיון הנשגב הזה. הסוציאליים, המתנגדים לכל לאומות, נהפכו פתאם לשובניסטים פולנים ונפשם ימסרו בשביל זאת. „עול נעשה לפולנים, עול מאין כמוהו“ כן יצעקו הסוציאליים היהודים, ואם כן עליהם, על הנלחמים בעד הצדק, להקים מדינה פולנית ויהי מה! לא נפרעם ממעשיהם, יעברו ויהי ה' עם מעשי ידיהם. אך את נפשי אשאל: מדוע לא יחוסו האנשים הטובים האלה גם על עמם? מדוע לא יראו גם את העול הנעשה לו, הגרול פי אלף מהעול הנעשה לפולנים? מדוע ילחמו המת בעד קיום העם הפולני ויפריעו את אחיהם היהודים מהלחם בעד קיום העם היהודי, ושובניסטים יקראו להם? מדוע יריעו חרועת גיל וששון על „מפלת“ הציונים. צא ושאל את פיהם את כל זאת. אבל למה ניגע את מיהנו לריק? הלא כן הוא גורל עמנו מאז, מעולם פורנו את כחותינו לזרים ולנו אין איש. היו עתים, אשר שחרנו מכחנו ומכספנו להשכלת העמים, בחשבנו, כי בבוא השכלה אל קרבם יחרלו משנא אותנו ויניח לנו, שחרנו מבחנו לכל אשר קרא בשם התפש, הכמנו עליו כעל משיח ומושיע. אבל טעינו טעות גמורה! הכרנו לדעת, כי רק בנו עזרתנו ומחסדי זרים לא תצמח לנו ישועה. אך לא כל העם הכיר את זאת, רוב עמנו עורנו עומר בטעותו, יצפה לישועה מאחרים. והיהודים הסוציאליים מלעיטים אותנו את תורתם בחוקה, כי רק מבנין פולן נבנה גם אנחנו ומישועת העם הרוסי נושע. הוי סכלים עד מתי תהבלו! כבר שבענו ללקט עצמות תחת שלהן אחרים ולחיות בזכות זרים. והמה באחת: היהדות והציונות פשמו את הרגל והתחבלה הישנה של „מה יפית“ תירש מקומן: לעבוד אך בשביל אחרים, וכן כל עמנו. ובהתעטפי ביאוש הנני שואל את עצמי: התחינה העצמות האלה?

רישא. משה וויעזענפעלד.

פעם בעד הטוב, אשר יביאו לאחרים. ובכל זאת לא ילמדו דעת ויוסיפו לעבוד לטובת אחרים, להושיע זרים — רק לא את עצמם. מטעי היהודים יצאו גבורי החרות הראשונים, יוצרי מפלגת ההפש והשווי, הלוחמים הראשונים בשביל זכויות האדם והרמת קרן העשוקים. היהודים דורשי ררור יתרגזו ויתפלצו על כל עול הנעשה לפעל עני, על כל עוות-הרין, על כל גול-משפט, אבל לא יתרגזו למראה מצב עמם, לא ירחמו על אחיהם הנרכאים. תשועת פועל נכרי אחר יקרה להם מתשועת כל עמם העשוק והרצון. הנבל להאשימם, כי חסרה להם מרת הרהמנות? לא, הן מגמתם להושיע את כל העולם, כל בריה קמנה. ואך מה? — כן היא טבע בני עמנו, כי בשביל אחרים יעמלו וייגעו, את אחרים יהפצו לעזור וימסרו נפשם עליהם, אך לא יאבו לעזור את עמם ולא ינקפו עליהם אצבע קמנה.

נס היום יעמדו אלפי יהודים מצוינים בחכמה ובכשרון במשרת אחרים, כל אחד יעבד לטובת עם אחר וכל מגמתו להרים את מצב העם ההוא עד מרום, והעם ההוא מה יתן לו? שנאה לבני עמו, בוז לאחיו ולנועו, בעוד שהוא מיחס את היהודי המצוין המועיל לו — לעצמו. לא אדבר על אדירי הכסף מבני עמנו, על בעלי החרשת הגדולים, על הסופרים המצוינים, על חכמי המדינה המפוארים ועל סתם עסקנים צבוריים, אשר יעבדו לטובת אחרים ויביאו ברבה לארץ מושבם ויקצרו כפית טובה וקללה, ונס את הונם יקדישו לטובת שונאינו, הלא כל אלה על הבורוואזיה יתחשבו, אשר אין האמת והצדק לנגד עיניהם ואך לכבודם יפעלו ויתרבו, הלא כן מוסכם ועומד על חבורת אנשים „ישרים“ אדבר, על אנשים, אשר יוחם העדינה לא תוכל לסבול כל חמם, כל עול וכל עשק אדם, על אנשים התובעים שווי-זכויות לכל אדם — על הסוציאליסטים היהודים. מדוע לא ישימו המה את לבם לעני עמם בעת אשר יעבדו בלי הרף לטובת עמים אחרים ונס לטובת שונאי ישראל? הלא המה היו הראשונים, אשר הציתו את אש המרידה ברוסיא. היהודים — כן! המה ולא אחרים — נודה ולא נבוש — המה למרו את העם הרוסי דעת, להתקומם נגד מעני ולוחציו, לדרוש זכות אדם, לנתק מעליו מוסרות הצר ועבדיו, היהודים היו החלוצים הראשונים של הסוציאליסמום הרוסי והמה הראשונים לכל דבר שבמרידה. המה השאור שבעיסה. והממשלה יודעת זאת ותנקום בכל העם היהודי, ככל אשר תשיג ידה, בהסיתה נגדם את ההמון ובשלהת עליהם את הקווקים להרוג, להכות, לשלול ולבוז. דמי יהודים נקים מוגרים לארץ בעבור בעלי הרחמים של אחינו,

דלות.

(ציור)

מאת א. מ. נצצר ברלין.

(סוף)

אך בכל זאת בהגיע היום, שבו הועיד אותו הגביר, לבוא אליו, נמלך — וישא את רגליו ללכת. הוא היה אמנם כמעט בטוח, שבדאי הכיר בזה הגביר והתשובה לשוב אליו למועד הקבוע לא היתה אלא דחיה בעלמא. אבל אף על פי כן... הרבה לא יפסיד אם גם ילך. האם זאת היא לו הפעם הראשונה לכתת את רגליו ולהתרפס לפני אנשים, גם בשעה שהוא בטוח מראש, כי אין כל תקוה נשקפה לו. ומי יודע? — הגביר עושה רושם של איש נאור ונקי הדעת. אם גם ראה והכיר בזה, הלא יבין, שאיזו „סכה“ בלתי רגילה היתה בזה. ממקרים יוצאים מן הכלל אין איש בטוח... אף שלדאבון הלב נקל לסלוח דוקא את הטקרה הנבבד, אבל לא מקרה מוזר ומגותך בזה... ומשל הדיוש מהו אומר? „לפי בנדרך יפגשוך ולפי שכלך ילונוך“... אפשר אמנם, שנס את הפתנס הזה המציאו הקבצנים, כדי להתנחם

ונבוך באגמון והסער מתחולל — תקנתנו, תקנתנו לעד עולמים!

תקנתנו, תקנתנו תשלח פאורות, ומה פרין? — אשבלות מרורות!

ונקנה ככה ימים על שנה — נקנה לקיץ — נתקן רוחנו

ונחל לקציר — נתקצר נפשנו — ד' אלהים, עד מתי? עד אנה?

עת להננה! — נטה השמים, וראה, אלהים, כי נקרו המים,

עד צנאר הגיעו, באנו במצולה — פן תפץ בלבבנו וקדינו כה,

לקתור היבשה, למצא מנות, מנות וקדות, תפש ונאולה!

לעינינו ארצנו כמו חי נצקת, מים רבים לא יכבו השלהבת,

אש-קדש תוקד עד תהום רבה! התקנה לא תרפה עד מהרה,

הצרות הן נפת על תבערה, יפיהו לשון-אש ותעל הלבה.

נקרו לפי שאול שמה עצמות, אחינו הם ישי הארמות,

שם פתח תקנה, שם ערן שמים — אך מה יספון החלום הקא ברוב ענין?

בח מעשה תן קנו, בח סותר, בח בנן — תחת לב חולם, תן לנו לב תיים!

לב מלא תפן, יד מלאה ישע, לשבר מומות ברנל, לפתח תרצבות רשע — כי רבות סבלנו, רם על רמים!

גוי בוני! האויב מתחולל

על המצפה.

הרהורים אחרי מטתו של הגאון ריי שמעקיש ז"ל.

א.

עוד גלוי לפנינו הפצע, עוד טריה המכה, שהכתה היהדות התלמודית במדינתנו, בהלקח ממנה בחיר בניה בונה הגדולים, עיני כנסת ישראל בגליציא לא נתנו עוד פוגת להן עלי הענק הגדול, שנפל שרוד במחנה. מוכשרת היא אולי השעה, להרהר מעט על אדות מצב הרבנות בכלל, לרין על עתידותיה ולהתחקות על שרשי הסבה; מפני מה ירדה הרבנות בזמן האחרון עשר מעלות אחרונות? מדוע נשארו הקהלות הנדולות בלי רב ומורה? ומדוע להב המחלקת עולה בכל עת קבלת רב במחנה ישראל ושם שמים יתחלל על ידה? וכמי האשם? שארת הרבנות עומדת עתה על הפרק, כאשר כמה קהלות חשוכות, וביניהן קהלת ברכא-דכולא-ביה, מבקשות להן רב. כדאי היא איפא, לחזור להזכיר עוד הפעם דברים, אשר נשנו כבר פעמים רבות, דק נשכחו לפי שעה, למען ידעו המתענינים במה להזהר ולא יכשלו בדרכם. — הרב הגאון שמעקיש ז"ל, היה כלי ספק מן הרבנים האחרונים בגליציא העוסקים בכנין התלמוד ונושאי כליו. אין זאת אומרת, כי לא היה לו הבנה וצרך למדעים אחרים, כי כל ההיגה בספריו יביר מיד, כי לא עם תלמודי פשוט יחשב הפעם, הסדר הישר, ההגיון הבריא, השכל הצח, ורוח הדעת המרחפים על פני כל תשובותיו ורשותיו, יעידו ויגידו על בעליהם, כי כבר הכיר דרישות הזמן ותביעותיו. אבל כונתי רק לומר: אשר הגאון הזה, כל עסקו, מפחו ורבו היה רק בהתלמוד ונושאי כליו. הוא ברא שמה חדשה בלמוד הפלפול והחריפות ויחזירנו בלמודו לדורות הראשונים, ימי ממשלת הפלפול האמתי בעולם התלמודי, ובלי גומא נוכל לומר עליו, כי היה שריר נכבד מהרבנים הקדמונים, דמות דיוקנו של גאון קדמון. רב כזה היה צריך לכאורה להפיק רצון מאת כל המפלגות שבישראל וגם הקיצונים שבהם היו צריכים להנות מאורו, ובכל זאת עדים אנחנו כלנו על המרירות והביזנות, אשר שבע כל הימים מבעלי מנופל-הדה. זוכרים אנו עוד כלנו הריב, אשר פרץ מפאת סכסוך קטן, שנפל בינו לבין רבי אחד, והיה נמשך זמן רב, עד שזה לא כבר, עוד לפני ירחים אחדים, זכינו לשמוע מאת רבי אחד, נכדו של הראשון, את אשר דבר סרה בו במסכת מרעיו וחסידיו בעיר הבירה פרישטאק (כמובא בהמצפה בשעתו) ובל זאת למה? מה עול מצאו בו? אין זאת רק כי הפרץ הרחב, שנפרץ בלאומנו כראשית ההיסודות החסידות, הפרץ הזה עודנו עומד בעינו, והמחלוקת בין הרבנות ההתנגדות ובין הרבנות החסידית לא בטלה עוד

במחזה הנפלא הזה. משפחת המלוכה בדניא הקטנה הולכת ובובשת רבים מכסאות אירופה. חתנו של קריסמיאן מלך דניא יושב על כסא אנגליא והודו, נכדו יושב על כסא רוסיא, בנו יושב על כסא יון, את בנו השני בקשו להושיב על כסא בולגריא, נכדו השני יושב על כסא קרעמא ועתה ישב נכדו השלישי על כסא נרונים.

המרירה ברוסיא. הפועלים בפטרבורג החליטו לבונן מרידה כללית של פועלים מווינים בכל רוסיא ולהלחם בחרף נפש עם הצבא והשוטרים. הם בטוחים, כי חלק מן הצבא יהיה בעוזיהם. ככל הארץ פרצה שוב שבייתה כללית. הפועלים כפ"ב נלחמו בקווקים ויחריבו כתי מסכנות הי"ש של הממשלה. — פועלי כל מסלות הברזל שוכתים. — כמסקוא היה קונגרס של עורכי-דין. הפוליציא בקשה להפיצם ולגרשם, אבל לא יכלה, כי יראה לשלוח בהם יד וכן נגמר הקונגרס בשלום. הקונגרס החליט ליסד אגודות עורכי-דין בכל מקום ולהשתדל לבטל את משפט המות. — ממשלת החשך והזדון נדחתה מעט מעט ותרד שאולה מפני שמש הצדקה, שהחלה לזרות. וויטע, שבזכות השלום, שהשיב בין רוסיא ויפן בתנאים טובים, היה עתה לאיש הראשון במלכות רוסיא, הוקם על לראש הממשלה וכל יתר המניסטרים יהיו כפופים תחתיו ויחדו יהיו מנסטרוים שלם, כמו בכל ארצות אירופא (עד כה לא היה כל חבור ויחס בין המניסטרים השונים וערכוביה שלטה בכל הנהגת המדינות). וכאשר זרחה שמשו של וויטע, איש הצדק והישר, שקעה שמשו של הרשע פוביעדונסוב ויהפטר ממשמרתו. וכפי הנשמע התפטר גם הנסיך הגדול וולאדימיר, שעמד בראש חיל הגרדה. רק מרעפוב שר הפוליציא נשאר עוד על כנו בתור מניסטרי לפוליציא. — בחארקוב בזו הפועלים השוכתים בתי-מסחר של כלי-נשק וידינו. כל הפועלים שובתים ואלה מבתי האופים, שלא שכתו בהם, החרימו. רעב פרץ כעיר. מלחמה היתה בין פועלים ובין השוטרים, רבים נפצעו. — שבייתה הפועלים והפקידים ממסלות הברזל הוכנה ימים רבים, מיליוני רובל נאספו לחכילת זאת, הכל נתנו ברצון או באונס. כל הערים שוממות בגלל שבייתה מסה"ב, אין מכהכים באים ואין סחורות נשלחות ואף מוונות חסרים בערים. הפועלים דורשים מלבד הטכת מצבם החמרי גם תקונים מדיניים רבים וגדולים, כמו בטול מצב המצור, שהושם על כמה ערים, סליחה לכל האסירים בעונות מדינים, חפש כל אדם, בטול משפט המות, זכות בחירה לכל אדם ועוד ועוד. — כמסקוא שובתים גם פקידי הדואר והמלגראף נפסק כל החבור שבין העיר עם כל העולם. גם העובדים בצנורות המים שובתים ואין בעיר אף מים לשתות והלחם יתם — כל יושבי פטרבורג החליטו לבלתי השהתה בבחירות לדומא-בבית הצר קם ריב חזק.

גם יתר העמים היושבים באינגריא אין להם דעה בבחירות לועד המדינה. אבל הממשלה מובנה גם לאופן הזה. היא הבטל את מועצת הממלכה והגזוד בחירות חדשות והיא מקוה, כי עד זמן הבחירות שתהיינה בקיץ, יצלח בידה לפתות את רוב הבוחרים, לבחור בצירים הרוצים בתקונים החדשים, ואם גם בזה לא תצליח, תמשל ביד חזקה בלי פרלמנט. וזה דבר קשה באונגריא, כי רוב הפקידים נוטים אחרי בעלי הפרוד וגם עתה יסרבו הפקידים לשמוע בקול הממשלה ולבטחון הממשלה אין אחרית טובה נשקפה. — בדבר החבורה, שיצאה לחרף את משפחת המושל, בא שנוי גדול. הסופר היהודי באנעט, שתרגם את הכתב-יד לאשכנזית וידפיסהו כברלין, שב ברצון לאונגריא וימסור עצמו ביד השופטים ויגל להם את האמת, שלא ההפרסמה עור. עדותו תהיה שכמ מוסר ביד הממשלה, ליסר בו את מהנגדיה.

הממלכה החדשה. כלי שפך דם, בלי שאון ומהומה, נהפך כסא המלך בנרונים, נעשה נתוח בממלכה הכפולה הצפונית וממלכה חדשה נולדה ובלי שפך דם ובלי שאון ומהומה הוקם כסא חדש ומלך חדש הושב עליו אחרי טכום עצה בשובה ונחת, אם למנות מלך או לכונן רפובליקה. המחזה, אשר נחזה בקצה צפון אירופה, חדש הוא כדבריו ימי עולם. מרידה בשלום, חלוף משפחת מלכים בישוב-הדעת כזו ועוד חלוף כזה: להוריד מעל הכסא מלך אדיר, אשר לו גם ממלכה אחרת חזקה וחיל צבא וספינות מלחמה ולהושיב תחתיו מלך חדש, אשר אין לו כל קשה היה להאמין בזה, לולא נעשה בימינו לעינינו. כממלכה צפונית אחרת נלחם עם גדול ורב בן מאה וארבעים מיליון נפש אדם במשפחת מלכם זה שנים רבות ולא להורידה מכסאה, כי-אם לכופה להקל עלה מעליהם, למשול עליהם גם לטובתם ולצרכם ולא רק לטובתה ולהנאתה. נחלי דם נוזלים בחוצות, נאקות וצעקות עולות עד לשמים, הגיעו בנים עד משכר וכח אין לזדה", ופה החליט עם קטן, לפרוק מעליו עול מלכו ועול עם חזק ממנו, עול השודים, אשר לפנים חרדה כל אירופה מפניהם ורשמעם רנוז מלכים ארירים ובשלשה חדשים נעשתה ההחלטה למעשה, בלי צלצול חרבות ובלי אנקת חלל והכל שריר וקים. אכן זז הוא מפלאי ההבל החדשים! בעוד ימים אחדים יבואו הנרונים את מלכם החדש קארל, בן יורש כסא דניא, ויושיבוהו על כסא אסקאר מלך שודים, שמלך עליהם עד כה והשודים מחשים. שני העמים בקצה הצפון עילים בתרבותם על כל עמי אירופה, כעיניהם רשע כסל הוא להלחם על אדות כסא מלך ועל כבוד יחידים, לשפוך דמי נקיים רבים בשכיל עלבון איש אחד, שהניח לו אביו כסא מלך בירושה, כמו שהיה נהוג מעולם, מאז ברא אלקים אדם על הארץ ועוד נהוג גם היום בכל ארצות הבל. ועוד פלא אחר אנו רואים

אופן תוכל להשאיר לי, אם תחפץ, את כתבתך... עליך לסלוח לי... הצעיר השתחוה בענוה ויצא את הבית. — כמדומה לו שכפעם הראשונה הביר את כל המרגיקה שכמצב דלותו. כך היא דרכה של ה"דלות" הזאת, חשב ברגע הזה בנפשי, מצד אחד אתה מאחה את הקרע ומצד השני הוא מתגלה לפניך מחדש... ירא אתה מפני צרה זו והרעה נפתחת לך ממקור אחר... על שום מה? — על שום קרע קטן, משום פגימה קלה במלבושך, במצבך, בחנוכך, כנפשך, כך בעצמך... בצאת גולדמן מאת פני הגביר הלך אל כל אשר נשאוהו עיניו. הוא לא ידע אנה הוא הולך ומה עמדו... על דבר המשרה לא חשב עוד כלל וכמדומה, שלוא גם הציע לו הגביר בעצמו עתה את המשרה הזאת, לא היה מקבל אותה, רק ככדי שלא יצטרך עוד לראות את פניו... והבל בשביל מה? בשביל דבר נבזה וקל כזה... מה מוזר ונורא הדבר! כל דמיונותיו ותקותיו עלו בתהו כעטיה של איזו אי-זהירות קלה, שחרפה גם להעלותה על הלכ... דברים קטנים ונכזים משחיתים לפעמים עולמות שלמים, קיומים שלמים של אנשים בעלי עתידות גדולים...

— מה זה מהרת לבוא? קרא אליו הגביר ויביט אל לוח-המטרף התלוי על השלחן. הלא עליך היה לבוא אלי ממחרת, לא היום... האם לא שמעת מה שאמרת לי... היום אין לי פנאי לדברים כאלו... או האם לא טעית בחשבון הימים?... כאופן הזה צר לי מאד עליך... המיועד להיות מנהל ספרי חשבון אינו רשאי למעות בחשבון, ומה גם כחשבון פשוט כזה... עתה אין לי פנאי, עליך לסלוח לי... האיש הצעיר הכיר את שניאתו. מרוב מבוכה לא שמע אז היטב את שם היום, אשר הועיד לו הגביר ויקדים לבוא ביום אחד. דבר כזה לא היה נמנע מלעשות על הגביר רושם מוזר. — ובכן, אדוני, עלי לבוא איפוא מחר... בשעה השלישית... כאשר צוה כבודו... האין זאת?... נסה הצעיר לשאול בשארית בחותיו. פני הגביר חשכו מעט וימוד את האיש הצעיר הנבוך בכל מלוא קומתו. — מחר?... השיב הארון — לא... גם מחר לא יהיה לי פנאי... שכחתיו... מחר אי אפשר לי... ככלל רחוק הדבר... כמדומה שעורך-החשבונות הקודם ישאר על מקומו... מאד קרוב הדבר... בכל

על דלותם... אפילו הוא בעצמו מתגבר לזה, גם הוא בעצמו מרגיש סימפטיה יותר גדולה לחבריו המלובשים יותר בטוב מעם... אבל אולי דוקא מטעם זה יקבל אותו הגביר, הוא ירחם עליו, הוא יחמול עליו... ומה יעשה? העניות מעכירה את האדם על דעתו. כבואו אל מעון הגביר חכה גם הפעם זמן מה בתוך הפרוזודור ביחד עם עוד אנשים אחרים. בעבור הגביר על פניו הכיב אליו הפעם בהמהון. אין כל ספק, החליט הצעיר בנפשו, בכחנו את המכת החודר הזה, — שכדעתו להשיב את פני ריקם. כנראה רק רך-לב הוא קצת והדבר הזה קצת קשה עליו. צריך לפחות, להבין את הדבר באופן היותר נאות, להראות את עצמו לא כמכויש, כי אם להעמיד פנים כאלו לא היה דבר. הרבה דברים לא נעימים ישנם בעולם, שהבל יודעים אותם ומרגישים בהם ואע"פ כן כשמעמידים פנים באילו אין רואים אותם ואין מדברים עליהם, אין מרגישים בהם כל כך... בכל אופן הוא "בזיון" גדול... פרי ה"דלות" המנונה... כבואו אל חדר הגביר הביט אליו האחרון בתמהון ופניו לא היו לו עוד, גם בוס השמפניה לא הבריק עוד עד השלחן.

באמת בניהם לשמר והם כועסים זה כמה על "הגזרות" החדשות, שגזרו מורי הדת החדשים על בניהם וגם הם באו לסייע את המלשין והם צועקים חמס בעתון ההוא על חברת מורי הדת וקנאי הפולנים קוראים ונהנים מהגדולים שגדלו — יהודים נלחמים ביהדות לזכות הפולנות, זה יפה! — ראשי קהלתנו החליטו לבנות שני בתי-כנסיות חדשים, אחר לחרדים על דת ואחר לנאורים. בי"ב חרש פהר חנכה קהלתנו זה עתה. — בשבוע הזה תהיה אהר אספת אקדמיים ציונים. מי יתן והעש עבודתם פרו! — ק.

פודהאיצה. רבינו הגאון בליות חשובי עירנו וחכמיה הקדישי את ימי חולו של מועד לבחינת המלמדים והתלמידים בכיה"מ, למען דעת סדר המחלקות והמרנגות. בראותי את המחזה מרהיב לב, כאשר התקצו הנערים למקום הכינה, אמרתי לבני: אולי באה העת, שיתקמו דברי הגאון ר' שעשעל, בנו של בעל השל"ה בספרו "ווי העמורים" וז"ל: "חי ראשי ובכרי נחתכו בני מעי בעברי בק"ק אמ-שטרם ראיתי שהקטנים לומדים במקרא מבראשית עד לעיני כל ישראל ואח"כ כל הכ"ר ואח"כ כל המשניות, וכשנעשה גדול או מתחיל ללמוד גמרא פ"ה ואנכי בכיתי ע"ז, למה לא יעשה כן בארצנו. הלואי שיתפשט המנהג הזה בכל תפוצות ישראל, ומה יזיק מזה, שימלא כרסו במקרא ובמשנה עד שיהיה בן י"ג שנים, כי בודאי בשנה אחת יגיע לתכלית, מה שאין כן בלמוד ידון. חי ראשי כאם יתאספו ראשי גאיני ארץ יחדו ויעשו תקן וסדר ללמוד בסדר הזה, אין ספק שחפץ ה' בירנו יצליח." ע"ש דבריו באריות. והעיר העתיקה פודהייץ, מקום משכן הגאון בעל משנת בנימין ומקום מניחתו ויתר גדולי התורה (ראה מש"ב הגאון בנו של בעל הש"ך בהקדמתו לס' נקודות הכסף וז"ל: איתן מושבי לפנים בק"ק פאדהייץ, כרכא דכולה כה תורת אלקים בקרבה, קריה נאמנה ומהוללה, ממנה יתד ממנה פנה בעלי חכמה ובינה וכו') העיר הזאת תהיה הראשונה, להשיב התורה לאכסניה שלה ורבינו הגאון יהיה המתחיל. הוא נאה דורש ונאה מקיים, כי נטל עליו ללמוד בת"א הכללי שעות אחדות בכל יום שעור עיון. החובה על עשירי עירנו להמוך במפעל הגדול הזה, למען לא ימוט והמשתדלים בזה אל נא יתירו מאבני הנגף אשר על דרכם וכל ימינו אחור, כי ראוי המיטר למרוח בו ולהלחם בכל המכשולים, ואם יעלה הדבר בידי המשתדלים בזה הלא יהיו למורי דרך לערים אחרות לחזק התורה. רק חזקו ואמצו!

אפיקמן.

קולומיא. ביום א' דחיה"מ סבות הובל פה לקברות, מר יעקב שיד, שהיה מורה עברי וחזן בבית הספר אשר ליסוד הברון הירש חמש עשרה שנה. המנוח היה בן ג"ח שנה במותו. מלבד בני ביתו ומלבד המשגיח, המנהל ובל מורי בית-ספר נהרו אחרי ממת המון אלפי אנשים. בכיה"ק הספידו אותו המשגיח מר וו. גרינעס והמורה ליפת עבר מר ז. פישבאך. — ולא נובל לעבור בשהיקה על העול ורשע הכסל, שנעשה כשעת ההליה מצד נושאי המטה, העושים עם המתים כאדם העושה בשלו. הפרוגרמה היתה להוביל את המנוח דרך בית-ספר של היסוד, למען חלק לו את הכבוד האחרון בהמיסד, אשר בו עבד עבודת הקדש חמש עשרה שנה. כבוא נושאי המטה קרוב לרחוב קאפערניקום, אשר בו בנין בית"ס, גער אחד הבורים מנושאי המטה, יאסי מערניר שמו, בכעס ובעזות לאמר: "אנחנו לא נמה הצרה, במסלה נלך!" אם כי מרחוב קאפערניקום ורחוב פראנץ יוסף אל בית"ק הדרך קרובה כדרך, וימהרו כל נושאי המטה לעבור הלאה, ויורצו כסירים שופפים במלחמה, והאיש הפרא יאסי מערניר שמח. אלי גיל על אשר נצח במלחמתו; ובדי בזיון וקצף. הגנו איפוא להעיר את מנהלי החברה קדושה בעירנו וביחוד את הגביר הנכבד הר' מרדכי הערמאנן, לשום לב על חלול קדש זה ולעשות איזו סדרים, למען לא נהיה אנחנו יהודי קהלתנו לשמצה ולקלסה בעיני אנשים המבינים מה הוא סדר ומשטר. המתאכלים.

נדבורנה. כחמה"מ היתה בפעם הראשונה בחינת התלמידים של ביה"ס העברי "שפה ברורה", הנוסד לפני חמשה ירחים. בחמש מאות איש וביניהם רוב טובי העיר התאספו. התלמידים והתלמידות הופיעו כל מין לכדו בסדר נכון ותמונה מרהבת לה נראתה. פה ישבו ילדות מקשטות מתלחשות בשפת עבר ושמה ילדים ושפתנו הלאומית על לשונם. נשיא חברה מר יולם כרך את הנאספים בשלום ויתאר רוממות הערב. אחריו נשאו קול — עברית — מנהל ביה"ס מר ש. געלב ויוכית, כי החנוך בשפת עבר והרמת השפה הזאת למדברת הם מקצוע גדול ביהדות והתנאי הראשי לקיומה. דרשתו עשתה רשם גדול על השומעים ובלם השתוממו על הגיונו הנכון. אחרי

אברהם מרגליות, ה' י. באנדעט וה' יעקב בובער אל הנציב בלבוב, להציע לפניו את בקשת הסוחרים, לקבוע את ארבע שעות העבודה ביום א' משעה ח' עד סוף שעה י"ב בצהריים. בלבוב התראו מלאכי הסוחרים פנים עם צירי ועד המדינה מקראקא ויבקשו לעזר על ידיהם. בהשתדלות מלאכי קראקא הקהילו גם סוחריו לזכר אספת סוחרים ויחליטו ככל אשר החליטו סוחריו קראקא וגם המה שלחו מלאכיהם אל הנציב. ביום ה' י"ב לח"ז התיצבו מלאכי הסוחרים היהודים מקראקא ומלבוב לפני נציב המדינה גראף פוטוצקי. הנציב קבלם בסבר פנים יפות והמה הסבירו לו את נחיצות הבקשה. הנציב ענם, כי מוויז רמוז לו, כי בלבוב ובקראקא נחוץ לסגור את כתי המסחר לכל היום, אך הוא יורע, כי בגליציא יש לחוס על הסוחרים היהודים. הנציב לא הבטיח ברברים כדורים, אבל כפי הנראה מדבריו יסבים, לקבוע את שעות העבודה משעה ז' עד סוף שעה י"א. הסוחרים הציעו לפניו, כי בקיץ יפתחו החניות משעה ז' עד שעה י"א ובחורף משעה ח' עד שעה י"ב. אם הועילו הצירים בבקשתם לא נורע. לע"ע משתדלים הסוחרים הנוצרים, להפר מחשבת היהודים והכהנים הנוצרים ובראשם ההגמון הגדול מלבוב יעזרו על ידיהם. בוויז וביתר ערי המערב, שאין שם יהודים שובתים בשכיעו, משתדלים הנוצרים כיהודים, להקל בשביתת יום א' ופה, למען הזיק ליהודים, מראים הם פני קדושים. הסוחרים רוצים להכריח את היהודים, שישבתו יותר משני ימים שלמים בשבוע והכהנים כאם במענת קדושה הדת והממשלה באה במענת, "שווי וכיור", שפירושו, שהכל שוים לפני החקים, כלומר, כמו שהנוצרים שובתים ביום א', גם על היהודים לשבות ביום א'; אבל אין פירושו: כמו שהנוצרים שיבתים יום אחד כן ישבתו היהודים רק יום אחד. וב"זכיות" כאלהילחמו בנו ממקום גבוה. בע"ב

קראקא. ביום הו"ר נפטר פה זאר קהלתנו פרנס הקהלה הרה"ח ר' ליכוש לאנדא בן נ"ד שנה. המנוח היה איש בליל המעלות והמדות הטובות, שרק יחודי פגולה בכל דור מצוינים בהם. בו תורה וחכמה כללית, יראת שמים ואהבת חסד, חכת הבריות ובל מדה טובה נכללו, אהוב לכל אנשי העיר היה ובן קראקא התפארה. בן יחיד היה לאביו ולאמו הישישים, המתמוגגים עליו כיגון ובכי תמרידים. את בניו חנך לתורה וליהדות מהורה והנם הולכים כדרכיו. תנצב"ה.

לכוב. שערוריה נעשתה פה ע"י בוגד ונבל אחד, אשר לחרפתנו ולבשתנו הוא מבונה. "מורה דת ישראל". הוא משירי מורי הדת מן המסופס הידוע מן הזמן, אשר מורי הדת היו נחשבים באופן חמישי לעגלה, כי בכתי-הספר לא למדו רק בני פושעי ישראל וכל סטודנט היה נחשב כנכרת מקהל ישראל. אז מנו למורי דת אנשים מן השוק, אשר רק ידעו שפת המדינה; על ידיעתם קרוא כספר עברי לא שאלום כלל. מורי דת כאלה חנכו לנו דור בורים שונאי ישראל ומתבחסים לעמם. ספרי הלמוד בכתי-הספר מלאים רוח הדת הנוצרית ומורי הדת לא עמלו ולא יכלו לחבב על תלמידיהם את דת היהודים העלובה ע"י המורים הכללים וע"י התלמידים הנוצרים. בעת האחרונה התרבו התלמידים היהודים, גם יהודים נאמנים דתם ולעמם שולחים בניהם לב"ס כלליים והצרך למורי דת טובים, בני תורה וחובבי ישראל, היה נרגש מאד, ואמנם קמו לנו בימים האחרונים מורי דת כאלה וכאספת מורי הדת, שהיתה בשנה שעברה בעירנו, יסרו חברה לתכלית עשית סדרים בלמוד הדת והם עושים מלאכתם כאמונה. המה משגיחים, שלא יקילו התלמידים בלמוד הדת וכדיעת התורה, עתה מכרח כל תלמיד לדעת קרוא עברית ולהרגם את סדר התפלה העברי ואת התורה. החברה התחילה להוציא גם ירחון בשם "האיר". מקדש לעניני חנוך יהודי. התקונים האלה רעים בעיני מורי הדת ידועים מן הזקנים, בי על מנת זאת לא נעשו המה מורי דת; המה נעשו מורי דת, להשכיח מלבית התלמידים את היהדות ולהבינם לשמר ועתה איך יוכלו לעמד בפני הזרם החדש, הדרוש ללמד בני יהודה תורה וידיעת היהדות. במכובתם בקשו מפלג להם בעתון האנטיסמיטי "סלובו פולסקי". שם הלשין אחד המורים על חברת מורי הדת היהודית, כי חברה ציונים הם ר"ל והם מסירים את לבות בני הנעורים היהודים מאת העם הפיליני ומחשבת התבוללות תופר ח"ו. כחמה שפוכה הם מהנפלים על מורי הדת החדשים, המשנים סדרי בראשית. מי שמע בזאת שסטודנטים יהודים ירעו עברית ויעמיסו עליהם עבודה חדשה וחובה חדשה? לסטודנטים יהודים די שידעו את שמות החגים ואת ספורי ה"ביבליא" עד חרבן ב"ר, כי אז הלא בשל העם היהודי ואיננו. וכעירנו, כמו בערים אחרות בגליציא, ישנם אבות רבים המכנים

באמת, ואם נדמה לפעמים. שכבר עברה מן העולם, אין זאת רק מפני שקצת רבנים מוני לב מבטלים ישותם וכורעים כרך לפני כל המתנדל עליהם. אבל רב כהנאון שמעלקיש ז"ל, אשר הכיר את עצמו והיה חם על תורתו, לא חפץ לוהר על זכותו, להשפיל את עצמו ולהחניף לכל הקטן ממנו בחכמה וברעת ולכן עורר על עצמו לפעמים, חמס שוט הרביים ומעריציהם. והתורה היוצאת לנו מהאקט הזה היא, כי גם בזמנו זה, אחרי אשר עברו דורות אחדים והזמנים השתנו ואחרי אשר גם ההסידות שנתה את פניה מן הקצה אל הקצה, עוד מגרעת זו נשארה בקרבה, והיא מהננדת לכל רב שבוער. סבל ירושה זו, ירשו החסידים מאבותיהם הראשנים, לעמוד כצר ושמן בדרך, בכל עת קבלת רב באיזו קהלה. ורק הבדל אחד יש בין מחלקת החסידים הראשנים ואלה של היום, המתמרים גם הם כשם זה; בעוד שהראשנים עב"פ לחמו בער שמה ורעיון, בעד אידיאלם החביב להם כנפשם, האחרונים ירחקו מאד מדברים רוחנים כאלה, לא השטה, הרעיון, האיריאל, מעמים ונמוקים הם עתה למחלוקת-רבנים, רק פשוט הקנאה, הכבוד, תאות הממון, אהבה הכצע, העזות והחוצפא, הם המה המומנטים העקרים והגורמים לכל ריב, שיקראו בשערי ולא עוד, אלא שגם המה בעצמם ידעו את האמת הזאת, אבל מתכונים למרוד בה! ואת המשפט הקשה הזה לא מלבי הוצאתיו, כי-אם מפי הנסיון המורה הגדול שבעולם למדתיו, כאשר אספר ואדבר בהפרקים הבאים. יער.

הציונים ברוס'א ומלחמת החרות. באספת ציונים, שהיתה בפטרבורג, החלט, להקיל את באיכח כל הציונים מכל ארצות רוס'א, להועץ על דבר יחס הציונים ברוס'א למלחמת החרות.

ממשלת טורק'א רודפת את הציונים. לפני ראש השנה היתה בירושלם בבית-הספר "לעמל" אספת המורים העברים ויקנו להם מלשינים "מצוה" וילשינו עליה, כי היא אספה פוליטית, שתכליתה לרשת את הארץ כשבייל הציונים. כלילה הקיפו שוטרים ואנשי-יצבא את הבית — להכנס את תוכו אין להם רשות, בי ביה"ס עומד תחת חסות אשכנז — וכאשר יצאו המורים עכנו אותם וירשמו שמותם. אלה מהם. שהם נתיני טורק'א, בקשו השוטרים לשים במשמר, אלא שערכו בעדם ויניחום. מטרת נקראו המורים אל הפוליציא וישאלום השוטרים, אם הם חברים לאגודה מחוץ לארץ. אשר תעודתה לקנות קרקעות כפולשתינא. המורים פנו אל הקונסולים והם הלכו ביחד עם ראש ביה"ס לעמל, ה' אפרים כהן, אל הפחה ויוכיחו לו, כי אין למורים שום מטרה פוליטית, כי-אם פדגוגית. הפחה הגיד, כי קבל פקודה טקונסטניטיונל, להשגיח מאד על עבודת הציונים בא"י. הפחה הזכיר גם את המחברת, שהוציא אוסישקין לפני המונגרס ואת החלטת הקונגרס האחרון, לשאוף רק לא"י. נסל ליהודים ללכוד את קונסטניטיונל מאשר את א"י, בן אמר להם הפחה. ובכל זאת, אמר הפחה, לא תתנגד הממשלה, כי יהודים יחידים יקנו קרקע בא"י. סוף הרבי היה, כי המורים החליטו לבטל את אספותיהם ולהואג מהן ודבחה הבטיח, כי ישתדל בעדם אצל הממשלה, לאשר את אגודתם הפדגוגית. את "ההשקפה" אסר הפחה לחדש ימים, יען נדפסה בה מודעה על אדות האספה והמדפיס ה' אברהם משה לונץ הזמן לכי"ר של עונשים, יען הדפיס את תקנות ההסתדרות של המורים בלי רשות.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ע"פ החלטה אספת הסוחרים פה נשלחו ארבעה מגדולי הסוחרים: ה' מ. דאמנער, ה'

ואת שרו הילדות שיוי ציון בהרמוניה נפלאה. בכלות בנות השיר את שירתן עברו כל התלמידים והתלמידות החת בור הבחינה וכל הנאמפים שבנו ענג רב כראותם, כי השפה העברית שנורה כפיהם ולשונם המהר לדבר בה צחות כבשפה שלמה וישרוממו, איך הצליח מנהל בית הספר בזמן צר כזה, החזיון הזה התורה תו עצום על הנאמפים וברוח נדיבה הזילו כסף מבינם לקפה הלאומית.

מכתבים מאינגריא.

באניהאד. (עלילה רם) בארצנו המנהג מאז שהשוכים הולכים בעיוה"כ לפני אור היום אל בתי בעה"ב הנכבדים לשחוט את והכפרוה. כאשר בא בעירנו השו"ב בשנה הזאת אל מר וו. קרוין, ירד גשם חזק ותאמר בעלת הבית לשחוט את העופות בחדר הבשול. השו"ב הניח עפר על הרצפה וישחט עליו. כראות המשרתת הנכרית, כי הרם נוזל מעל העפר ימטנף את הרצפה בקשה ממנו, כי לא ינרום לה עבודה יתרה לנקות את הרצפה. השו"ב לא שמע בקולה ויוסף לשחוט עוף אחרי עוף ותקח השפחה בעצמה עפר ותתן על הרצפה במקום שפך הרם, השו"ב לא אבה שתעשה השפחה את בסוי-הרם ויגער בה. ותתחלחל השפחה ותגע בחררתה בפניה כראש הסכין, שאחו השו"ב בפיו, עור פניה נפצע ורמה היה שותה מעל פניה ותבהל הנערה מאד ותצעק ותבך ותרץ החוצה אל השכנים הנכריים. וקול יצא, כי נקשו היהודים לשחוט את הנערה ולהוציא דם לצרך החג. שופרים באו ותהי מהומה גדולה. המון גדול התאסף ויתלחשו ועל היהודים נפל פחד. כראות השיחט, בי רעה נגר פניו כרח משם. בריחתו היתה ראייה חזקה בעיני ההמון, כי אמת הרבר ויררפו אחריו, אך לא השיגוהו. בכקר בא הרופא והשפחה ספרה לו את האמת. חמת התכמר לא שככה בזה, כי אמרו, ששחרו היהודים. את הנערה בכסף וילכו אל בית הפקודות לקבול על היהודים. חקירה ודרישה נעשתה ות"ל שגם לפני השיפטים אמרה השפחה את האמת ולא היה אסון והקטיגור לא כתב אשמה על מר קרוין. מי יודע מה היה אלו נתפתחה הנערה להעליל עלילת שוא על היהודים! כי הרבר היה כלילה ורגלים לרבר בעיני המון שואף לרם. אבות הנערה בקשו להוציא את בתם מבית היהודי, אך היא לא שמעה בקולם והשב אל גבירתה, כאמרה, כי לא תירא מפני דברים כאלה, כי אינה מאמינה על היהודים דבר עול. ה' ישמרנו מכל פגע רע! — כשאצוואר ישנם שני אנשים, אשר חזקה להם לתקוע בשופר בר"ה, האחד תוקע ביום א' והשני ביום ב'. בשנה הזאת, שחל יום ראשון בשבת בקש הראשון לתקוע, אחרי שאין תקיעת שופר ביום א' והשני לא אבה למחול על חוקתו ביום ב'. הדבר בא לפני הרב אב"ד בעירנו ויצו לעשות פשרה ביניהם (עי' "וילקט יוסף" סימן רב"א). אבל בעלי החזקה לא השניחו על זה ויהי בר"ה בעת תקיעת שופר עלו שניהם על הבימה זה בשופרו זה בשופרו, שניהם עשו הכרבות וגם תקעו ביחד, זה תקיעה וזה שברים, הקולות נתערבו ותהי מהומה בביה"ב, צעקות ומריבות עד כי רבים ברחו מביה"ב ויעשו להם מנין אחר. אוי לאותה בוש! בשעה כזו של בכד-ראש ורצון יעשו יהודים מריבה ומחלקת על אדות כבודם! — ה' יוסף גראום מעירנו, שישב בעסענ, חלה לפני חמש ועשרים שנה מחלה מסוכנת ובמעט בא קצו. פתאם קם ממטתו לתכוון לב אנשי הבית ויוספר לשחוק על שפתיו, כי אביו נגלה לו בחלום ויאמר אליו שלא ידאג, כי יקום מחליו ולא ימות עד כלות ב"ה שנים. עתה המו ב"ה שנים ובאותו יום ממש שבק לנו חיים ויהי הדבר לפלא.

נצ"פ.

גומא. (תנועת הבחורים באונגריא). אף שצעף עלמה פרוש על פני מצב היהדות באונגריא הנה נודע, כי בכבוד התורה ירד פה עד לעפר ולומדיה ימעטו מיום ליום. מקומות, אשר לפני שנים לא כבדות היו קן לתורה, נהפכו עתה לציה, ואף הישיבות הקימות עוד בכבודן הראשון, למוד התורה יורד פלאים, סדר הלמוד אינו הנכון, הלמוד אינו בהתמדה והבחורים הלומדים בישיבות כזויים וכל עם-הארץ דש אותם בכפות רגליו. ואחרי שהנענו עד כה אין צריך להיות נביא, לדעת, שאם לא ישתדלו אף עתה לתקן את הישיבות, להרים כבוד התורה, ולחזק ידי לומדיה, אז במשך הזמן יהיה גודלנו כגודל ארצות מורביא וביהם, אשר בדור העבר היו לנס, כי היו בהן חכמי ישראל מאורי הגולה, אשר בתורתם ובחבמתם השקו כל נפוצות יהודה ועתה אפסה התורה שם, אחינו בארצות ההן פרקו עול התורה והדת מעליהם. — עד הנה לא שם איש על לבו, לפעול בארצנו בעד הרבר הגדול הזה. אך לפני שלש שנים

עמד בחור מעם הרב מו"ה אביגדור הכהן קאמצבורג נ"י מווייטצען, וייסד מכתב-עת, הנקרא "נמעי בחורים" ותעורתו, להרים למוד התורה ולהטיב מעמד הבחורים הלומדים בישיבות, כי מצא, שמכתב ירדת התורה היא המצב הרע של הבחורים הלומדים. בי ריב הישיבות הם הולכים לחזור על הפתחים, לקבץ פרוטות למחיהם וזה מקור משחת, אשר ממנו נובעות כל התלאות האלה. כי על ידי השנורות יתבטלו מלמורם ויתבזו לעין כל. ועל כן נמנעים האבות ללמד בניהם תורה באמנם: העם ה' אלה? זו תורה זו שברה? ומה לנו ולצרה הזאת? ובסוף יתבזו לומר תורה גם בעיני עצמם. הרב הג"ל יעץ, ליסד חברה להמוך בידי הבחורים, למען לא יצטרכו לשוט בארץ ולרפיק על הפתחים. הרב הג"ל הוציא קול קורא אל רבני אונגריא, לשום לב אל הענין הנחויץ הזה, ליסד חברה כזו. והנה בן היה אחרי ימים אחרים באו הסכמות וחימויות ועצות הרבה מאד (כי זה רבר קל אצלנו) כל הרבנים כתבו בהתלהבות גדולה, ויבטיחו בסובם, שיפעלו בעד הרעיון הנכון הזה ככל מה שיהיה נבחר, ומכל העצות ע"ד הכנסות החברה היתה הטובה מכלן, כי על כל הקהלות להתחייב לתת מקפות הצרקה שלהן סכום קבוע מדי שנה בשנה ולהיסוף לתכלית זאת על מס הקהלות. — כשנה שעברה, איוו שבועות קודם אספת הרבנים, שהיתה בחדש אדר, בקש העורך על של "ג"ב" מאת הרבנים, שידברו באספה על ארות הרבר הזה ויקבלו את "שאלת הבחורים" בתוך סדר היום, כי אין דבר נחויץ ממנה. וגם את זה הכמיתו. אל האספה בא העורך הג"ל עם בחורים מהישיבה בפרסבורג, לבקש ולהתחנן מכל הרבנים, שישתדלו בזה ואמנם הרבנים הבטיחו שיפעלו וישתדלו להוציא הרעיון הקדוש הזה אל הפעל, ובן עשו באמת. אחר בחירת הנשיא עמד הרב מערלאו ויציע ענינים נחוצים ובתוכם גם דבר שאלת הבחורים ובקול גדול צעק בהתלהבות קרושה: יורביעי בקרש הוא שאלת הבחורים עמוד התורה והיראה, אנו מחייבים להחזיקם. ומיד נתקבלה שאלת הבחורים פה אחד ונכתבה בספר ובאשר נבחר ועד של "הלמוד תורה" נתנו שאלת הבחורים גם כן על שם הועד הלוה, שבתוכו היו הרבנים מקהלות מונקאטש, באניהאד, קליין-ווארדיין, שהם יתעסקו בשאלת הבחורים, למען יביאו הדבר לידי גמר. מיד הלך העורך עם הבחורים מפ"ב אל הועד לעוררו לפעול בזה, ובאשר התחילו לדבר ולישא וליתן בשאלת הבחורים, צעק הצדיק דק"ק מונקאטש בתוך הדברים כזו הלשון: "אין פייער נעהע איך פיר אייערע פראגע". וידברו הרבה בענין הלוה. הבחורים נפדו וילכו לדרכם בשמחה, — אך השמחה נהפכה לתונה, כי מן העת, אשר נבחר הועד, חלפו בשמונה חדשים, ולראובנו לא פעל מאומה, ולא רק באש, אלא אף במים לא הלכו בעדנו וגם לא כיבשה. ובאשר עורר עורך ה"ג"ב" את הועד, לפעול, כי הזמן יעבור, ולא נעשה מאומה, השיב לו בנו של הג' ממונקאטש, שנסוג אביו הצ' אחר מעבורת הקרש "מרוב מרותיו".

לפני ימים אחרים דברו פה אנשים רבים על ארות שאלת הבחורים וגם אני הייתי בתוכם ויקם איש אחר בחמתו ויפער פיו על נאוני זמניו ויצעק בקול גדול, שאינו מבין איך אפשר זאת, שבכל רבני אונגריא אין גם אחד, אשר ישים על לבו באמת את הרבר הגדול הזה, ולמוד התורה ושמירת הדת נחלשים מיום ליום לעיניהם, ואיך לא ייראו מה, שעתידין ליתן לפניו את הדין? הן בלתי א-אפשר לעשות דבר פה, באשר נראה בדבר הציונים, ואיך יקיימו כל היוצא מפיך תעשה? האישי הרבה להטיח דברים קשים בנידים, חרף ונדף את נאוני וקדושי זמנינו, ואוי לאונים שבך שומעות! ולדאבון לבי לא יבלתי להשיב לו על דבריו, כי לא ידעתי במה להצדיק את נאונינו, עמדתי מחריש כאבו רומם...

יהודא ליב פליישער, מורה הדת פה.

מקורב ומרחוק.

הבורושה של העיר קראקא. ראש האזרחים הציע בישיבה האחרונה של טועצת העיר את חשבון ההוצאות וההכנסות לשנת 1906. סכום ההוצאות היה 3,286,000 כתר וסכום ההכנסות 3,296,500. בשנה הזאת היו ההוצאות פחותות בכך 336,000 כתר. הפרופינציות. הועד הפועל של ועד המדינה בגליציה הציע בישיבה כללית את אופן הטלת המסים החדשים על משקים, להשלים את ההכנסות, שתחסנה

למדינה ודערים. באשר תבטלנה הפרופינציות בשנת 1910. המס האחד יהיה על שכר. תחת שנמלה כלכלת המדינה עד כה כתר ושבעים הלר מהקמולטיר שכר, תטול מהשנה היא והלאה שמונה כתרים. והמס השני יהיה מוטל על המזונים. הערים הראשיות לבוב וקראקא פטורות ממס השכר החדש, כי שם לא היו פרופינציות. שני המסים החדשים יביאו 13,426,000 כתר בשנה. מאלה תקחנה ל"ז הערים, אשר להן זכות פרופינציה, מיליון וחצי בשנה. הנה דורשות כפלים.

חוק בתי-ספר חדש. המניסטריום לחנוך הוציא חקים חדשים לכתתי-הספר לעם ולאזרחים ככל מדינות אוסטריא מלבד גליציה, שיש לה חקים מיוחדים. הסעיפים החשובים בחוק הזה המה: יסוד בתי-ספר מיוחדים לילדים חסרי כשרון או שנישאו אחורנית בעבור חל, למען ירכשו גם הם דעת להם. החוק מזכיר את מעלות יסוד בתי תכשיר מיוחדים בבתי לידים עניים ומנוי רופאים לבה"ס, לבדוק את הילדים בכך עת. תעודות של ילדים הלומדים מחיץ לבה"ס יש להן יסוי-כח כתעודות ביה"ס. חוץ מן עניני הלמוד, שהם "חובה על כל ב"ס, ינהיגו עוד ענינים, שהם רק רשות, כמו לשון אחרת, נגון בכלי, מלאכות ידים, עבודה כגן, בחינות התלמידים בסוף השנה תבטלנה.

הקרה בכרטיסי הדואר. עד כה היה אסור להדביק מרקא זרה לטובת חברות ומסלנות על פני כרטיסי הדואר בצד האדרסה. ע"פ בקשת חברות התייר עתה המניסטריום למסחר להדביק מרקאות כאלה. לפי זה מותר להדביק על פני הכרטיסים גם מרקאות של הקופץ הלאומית היהודית.

קונגרס של נשים. בקראקא היה בשבוע הזה קונגרס של נשים פולניות. בין ההחלטות נמצאת ההחלטה, כי הנשים הפולניות ברוסיה תישתזפנה במלחמה נגד המשלה ובאוסטריא תלחמנה בעד זכות בחירה כללית שוה לכל.

דמינסטרציות נגד זכות בחירה כללית היו בקראקא בשבוע שעבר ובלבוב בשבוע הזה. בקראקא באו פועלים ושומרים לידי התנששות ובלבוב היתה דמינסטרציה ציא בשלום ובהשקט. כעשרים אלף איש עברו בחוצות וכל החניות נסגרו. הנציב וראש ועד המדינה דברו טובות אל צירי הסוציאליסטים שעמדו לפניו.

החזיקרע בפולין. בפרוסיה אפסה המחלה ובפולין הרוסית היא שלמה ככל תקפה. עד כה חלו שם כמאתים איש וחצים מתו. פלא הוא כי בפרוסיה מתו פחית מששים החולים.

נשי-צבא. באמריקה, שאינה קשורה במשפטים קדומים, גם זה אפשרי. להקים גרוד צבא של נשים. בענגלואוד אצל קולומביא התכונן גרוד נשים. בנות בעלי נכסים, הרוצות להוכיח, כי הנשים יכולות ללמד ידיון לקרב כנכרים. הנסיון עלה יפה.

*

ע"ד הרב הנאון מלבוב ז"ל. משפחת הר"י שמעלקיש היתה מצאצאי הנאון ר' אלעזר רוקח בעל "מעשה רוקח" ואמנם נראה המשפחה בשם רוקח ואח"כ נשתנה שם ענף אחד ממנה כפי העם לשם שמעלקיש. — הנאון הנפטר הצטיין כבר בימי ילדותו בשכל זך ובהתמדה נפלאה. אביו מת עליו בימי נעוריו וזאת התגדל מעצמו לתורה. בתחלה למד בישיבה בעיר ראיא ואח"כ היה תלמיד ר"ש נתנזאחן. בן כ"ט שנה התקבל לאב"ד בווראווא. וכן לי לאב"ד בברעזאן. בחדש אלול תר"ל קבלתו קהלת פרעמישלא לאב"ד בכבוד גדול מאד ויכהן שם כ"ד שנה. — אחרי ראש השנה האחרון ישב עוד בראש בית דינו, אף שלא יכול כר"ה ללכת לביה"ב ויתפלל בביתו עם מנין. בישיבת שובה נפל למשכב. בעיוה"כ נודע בעיר, כי הרופאים התיאשו ממנו. גם כליל יו"כ התחילו תפלת כל נדרי בביתו וכאשר הגיעו לברכו נפטר הרב. — לא הכניסו את ארונו אל ביה"ב, כי הוא התנגד מעודו למנהג הזה.

רצח יהודים. בכפר סינאוואדוקא בגליציה נרצחו היהודי אדלערסבערג ואשתו בידי עבדו הנוצרי. הרוצח נתפס. מרחמה בעת ההקפות. מלחמה נוראה התחוללה

בעירנו סאמבור הישנה בקלויז הוידישובית בליל שמחת תורה בשעת הרקפות בין המון העם ובין חסידים. הראשונים השתכחו ויתנפלו על האחרונים ובאגרוף ובמוטות ברזל הכום. כל המנורות התלויות נתקו משרשרותיהם ותהינה לכלי נשק בידי הלוחמים. רעש גדול קם בעיר. מאות אנשים ונשים מבתי התפלה האחרים נדחקו אל הבית והיה הלחץ גדול. בעמל רב הוציאו המוכים החוצה. הדבר הובא לערכאות ושם שמים יתחלל ושם ישראל מנואע, כאמור לנו: זוהי עבודת אלקים של היהודים. היקרה כה בבית תפלה שד נכרים? ירדיה.

ההרבת היהודים. כדמונםרציא, שעשו דמשיי כים נכל דערים בארץ מווביא, דהלמ. להחרים את היהודים ולכלי כוא עמדם כמשא ומתן. באספה כאונג. הראדש היתה מדומה בין המשויכים המהרמים ותהי יד איש כרעהו ושנים מהם נדרגו.

„וישקדו“ עם נקדוה. כגרינוב וקדו חסידים כמוצאי יו"ט עם רכס ההרצ"ר מרדכי זאב האלברשטם כביהמ"ד. אהר הריקים דתעוב בין הרוקדים וכאשר הרגיש צלצול מפתחות כצלחת הרב, הוציאם כלם וילך אל בית הרב ויגנוב כסף ושעון של זהב ושני שעוני כסף. הרב הודיע את השוטרים ועוד לא נודע מי דגנב.

הגנראל האחד והיודיד מבני עמנו כאוסמריא, דיטער פון שווייצער, דהפטר מכשכרתו. דיטער פון שווייצער נולד כדיענדעש כאונגריא. כימי נערותו היה משרת בבית מסחר וכאשר לקהרו לעבודת רצבא לשלש שנים דתכונן שם לבחינת אפיציר זיעל כעלה מעלה. ככבוש כוסניא דשהתף כגבורה מפליאה ויקבל אותות כבוד רבים ובשנת 1904 מנרו הקיכר לנגראל, מבלי אשר דצטרך לדמיר דתו, כנדוג. גם כתור נגראל כקר את ביהכ"ג בעירו. יש אומרים, כי סבת דתפטרותו אחרי שנה ומחצה היא, כי דציטו לו כהריו בעבור ידדותו.

כבע דארץ ישראל, רועה, שרכין בשנה שעברה מסע כברים יהודים לא"י, לסוריא ולמצרים, שכראשו עומדים השוכי אהינו כבודפסט, מכין עתה מסע שני שיצא כבודפסט כחדש כפרואר ש"ז. כל מי שנצבו יכול לתת לו אפשרות להשתתף כמסע המרוכם את הנפיש והמעשיר את דדעת הזה, איז לו ענג ושעשעים גדול מזה, להשתכש בשעת דכשר, לנסוע עם כהרה גדולה של יודים מלומדים רכנים והוקרים וכיו, לבקר את ארצנו הקדושה, אשר כל אכן, כל גוש עפר כה מיכיר את היהודי זכרונות נעלים וכמומים. הועד מבטיח סדר נכון, דשגדה מעולה, מזונות כשרים וכאור והב על כל דנראה ודנכנש ע"י מומחים. הוצעה להשתתף ידרוש פרוספקט כאת Fahrkarten-Zentralbureau Budapest, Vigadóder 1

כעשה כבה. יעקב רייכער, מבכ כככר באיע" שעשטיע (כוקובינה), דתנה ארבים עם נערה ככפר דסמוך, גיסה ואפיטרופכה, כואותו את דאדבה, השב לפטור את דנערה כנדוניא מצעה. כאשר נודע הדבר לחתן, דערים להשיג נדוניא דגונה מיד דאפוטרופם וילך לכפר אהר, לראות פני כלה אהרת ויתרצה לדארם עמה. אבי הכלה סלק לו ביד שלישי את נדוניא כתואן, כי יבא כהודמ"ם, לעשות דתנאים. החתן נסע שמה כיום א' דהודמ"ם. כשמוע גיכה של דכלה דראשונה שלח לדרוף אחריו להודיעהו, כי נכון הוא לתת לו נדוניא כמה שיחפון, החתן חזר מדרכו וילך אל כלתו דראשונה וי תארם אהה. וכמקום דכלה השנית דכיננו סעודה גדולה ואנשים רבים דהאככו לתנאים, כי הלא ככר סלקו לו את נדוניא, ולסוף הלכין פנידם. אמתים דכרי הזיל: טוב שכמכחים וכו'.

כאה ועשרים אלף רובל דניה ר' יעקב הינדין מרינא כרוסיא כצואתו לטובת ארץ ישראל, כאלה חמשים אלף רובל לחברות ומוסדות שונות, חמשים אלף רובל לכנין כתים כירושלים לחסידי חב"ד ועשרת אלפים רובל לכנות בית מיוחד לרב אב"ד כירושלים. אך דכסף איננו כמוחזק, כי-אם כראוי, הוא שקוע בעספים וכקרקעות וקשה לכנותו. המנוח בקש מאת דבארון עדמונד רותשילד, כי יהיה אפוטרופוס לכסף וישתדל לכנותו ולדיבאו לתעודתו, אך רותשילד אינו רוצה לקבל עליו את דמרח וכינתים קמו עוררים על דצואה מתוך היורשים ומי יודע אם תצא מחשבת המנוח אל הפעל.

מתוך עוני. יהודי אחד מקונו היושב כירושלם הרג את בתו מתוך עוני ויאוש, כי אשתו מתה והוא נשאר עם שני ילדים בלי עור, כלי בית וכלי כחם. את הילד השני לקחו מידו והוא מתגולל כחוץ.

משתה כיום ככפור. סוציאליסטים יהודים כלנדון עשו להם משתה כיוה"כ כדבר שנה בשנה. הדבר העלה קצף כקרב שומרי הדת ותהי מלחמה במחנה היהודים כווייטשעפל. שמונה יהודים ושני שוטרים נפצעו. באחרונה כאו שלש מאות יוטרים ויפיעו את המון הכתאבקים ויסגרו את רחובות היהודים ומאתים שוטרים אחרים עמדו נכונים לשמור לכל תפרץ מהומה שנית. הדתאבקות התחילה בליל יוה"כ, קנאי הסוציאליסטים עמלו להעיר חכה בין המתענים באכלם כחוץ לעיניהם וכהשכיחם אותם מתפלתם וככל זאת עמדו פקידי האנגלים כצד הסוציאליסטים, ויעירו למוסר את המתענים לסבול את דאוקלים לעיניהם. יהודי זקן אחר נפצע כסכין בליל יוה"כ.

גבור יהודי והקי רוסיא. למוסקוא הגיע כימים האלה גבור משדה דמלחמה, שמו שווארץ, שהשתתף בכל המלחמות כמאנדשור. אחת עשרה פעמים נפצע, שלשה אותות כבוד קבל בעד גבורותיו בשדה קמל ואת כבוד אחד בעד הצילו נפש פקיד צבא מהמבע כנדר יאלו. את כבוד של זהב קבל בעד פוצצו אוצר אבק שרפה שד היפנים. במלחמה הגדולה אצל מוקדן נפצע פצע אנוש והייו כוסכנה. עתה כשוכו סר למוסקוא, לבקר את קרוביו. כאשר נודע הדבר לפוליציא, כי בא יהודי למוסקוא, גרשוהו מיד ולא הועיכו לו כל אותות דכבוד.

ל. א. קופרניק. כקיעונו מת עורך הדין המפואר קופרניק. דוא היה כומר. אבל כל ימי הייו התחרט על הטאת נעוויי הזאת וישתוקק לשוב לדת אבותיו, אך לא יכול, כי אסור היה כרוסיא לעזוב את הדת היגית. את ארכתו ליהודים וראה ככל עת כוא צרה כללית או פרמית על יהודים; אז קם קופרניק כמלאך מושיע וילחם ככל כח הכנתו, דבורו ודשפעותו. גם כמשפטי קישינוב והומל ראינוהו רב את ריב היהודים בהתלהבות עצומה. כאשר יצא רבר דצר לדתיר למיזרים לשוב לדת אבותיהם, היה קופרניק בין דראשונים, שהגישו בקשה. להוציאם מכלל הדת היגית, אך דארמיניסטרציא לא דספיקה לענות על בקשתו עד שכנת האיש רב דפעלים הזה ויקבר כקברות הנוצרים.

כיצור על ביהכ"ג. כמינסק התאספו אנשיה „בונד“ כבירכ"ג, שוטרים וקווקים צרו על הבית ויכנסו לתפוש את דנאכפים. היהודים נלהמו כנקלות והקווקים כחרבות. כאלף איש נפצעו ועשרים רם כמצב מסוכן. על ראש השוטרים ירו שלש פעמים.

נגד הלוקכוס. ליהודים כרוסיא כודאי אין עתה כקף למיתרות. דוכי דנסחר שוטמות. דפונסות לקויות והכשכר כשהכר אל צרור נקוב, אין איש כטוח כדוגו. אבל הרבה דברים אדם עושה נגד רצונו רק כפני שכך עושים אהרים. לכן עם המלחמה נגד העוד דככר מצד דמכשלה ילהמו עתה צעידי היהודים גם נגד העול הככר מצד מנהג המתרות, הנכלה כמון ישראל. כהרה חדשה נוסדה כווארשא, לרלחם כמנדג הזה. הכהרה כקשה מאת כל עשירי היהודים, לבלתי עשות התונות כהיכלות שכורים. כיהודים מדמים דעניים מעשי דעשירים ואם יהדלו העשירים מזה כמילא יהדלו גם העניים.

הון רותשילד. דבארון אלפונז רותשילד, שמת בקיץ הזה, דניה סך 940 מיליון פראגק. קופת הממשלה לקחה מזה מס הירושה כך 21 מיליון פראגק ודנותר נהלך דארבעה חלקים. שני חלקים לקחה האלמנה. חלק אחד כתה מרת אפרתי והלק אחד כנה ערוארד רותשילד. דעם היהודי יצא נקי ככל הדון הזה, הגורם קנאה ורדיפות לא נגד כשפתת רותשילד, כי-אם נגד אכיונינו.

דמי כבריא. דמעניות דדמים כטנויא הלכו עד כה לאכוד בלי תועלת. כקרוב ייסדו יהודים מקום תרופה כמבריא כאהר כקומות דרפואה כאירופה. יהודים שכרו את רכעינות לליה שנים. בעיר יכנו בית אכמניא גדול בעל הנשים הרר. המי כבריא כסוגלים לרפאות מחלות העור וכממיזמום.

אספה ע"ד גולי היהודים כאמריקה. בניו יורק תהיה כראשית חרש דצמבר אספת צירים מכל מדינות אמריקה, להועץ על אדות גולי היהודים. על פי האספה הזאת תשנה מדינת אמריקה את חקי הכניסה לאמריקה.

מושבות יהודיות של עובדי אדמה כאמריקה. התקבצות כל היהודים הגולים לאמריקה בערים הגדולות גורמת רעות רבות. על כן ישתדלו טובי אחינו שם, ליסד מושבות ליהודים בשדה. שתי מושבות כאלה הצליחו וכהן ככר ישנה אוטונומיה ליהודים. האחת היא וואור בייך סמוכה לניו-יורק, שנעשתה ככר לעיר קמנה, שכלה ליהודים, והשנית מרילנד אצל איליקומט, שנוסדה לפני שנתים ע"י שלשים בתי אבות מרוסיא, שעסקו כרוסיא בעבודת האדמה. כנואם לאמריקה התחילו לעסוק במלאכה ולא הצליחו וישוכו לעבודת האדמה וייסדו את המושבה ויצליחו בה, ועתה הם נכונים לכנות שם ביהכ"ג וב"ס. ומושבה חדשה נוסדה זה עתה. שלשים בתי אבות יהודים הלכו כמיניאפוליס לדקומא הצפונית ויקנו חלקת אדמה, לשלם בעדה לשעורים ויש תקוה רבה, כי יצליחו. מן המושבות האלה תצמחנה ערים כרבות הימים והערים תהינה כלן יהודיות. זהו הנסיון הראשון בגלותנו, שיהודים לא הסתפחו לערים נושבות, להיות למשא על יושביהן, כי-אם יסדו מקומות מושב חדשים, שיעמדו ברשות יהודים. אלו עשו כן אבותינו בכל ימי גלותם לא היתה הגלות קשה כל כך.

כקריון, א': ראה נא, כי הציונים רוצים לשנית מעשה כראשית. כתורה כחוב „עשב מוריע זרע“, תנאי התנה הקביה עם מי, כי עשו יריע זרע בשדה ויעקב יעבוק בתורה והם אומרים לעשות איתנו, בני יעקב, לאכרים. — ב': טוב דברת, אך כתולדות כחוב עשו בו' ופה כב'. — א': כרדוק אהה בא עלי כהאפיקורסים?

הבעת תודה.

כשם כל חברותי תלמידות ביה"ס „שפה כדורה“ הנני מביעה תודה רבה למורנו הדגוג הנפלא מר ש. געלב בעד הוראהו המציגת ובעד עמלו הרב. להחיות שפתנו כפינו ולהפיח בנו רוח יהודי לאמי. יוסף לו ד' כח ואמין, למען המשך עבודתו זאת, הנושאת פרות נפלאים.

דברורה. מרים קנוהל.

דבר הישיבה „תורת חיים“.

מהיום והלאה אל נא יכתבו שום אדרבה בעניני הישיבה על שמי, כי כמרוד אני. כל מכתב, הן בעניני ממון, הן ככל דבר הנוגע לישיבה, יכתבו על שם נשיא החברה:

Aron Geller, Bohorodczany.

הנני מברכים בזה את מר אליעזר לאנגערמאן כן הרה"צ וכו' מו"ה הלל שלימ"א לבאו כברית האירוסין עם מרת רחל החי" בת מו"ה אהרן אהרנשטיין ג"י מפה.

אברהם בערגאפען, אייויק שווארצבערג. קראקא. מר אבא פינעלעם כקראקא נהן על ידינו נדרו, שנדר כביהמ"ד של ר' ישראל מייזלש, 1.08 כתר לקפה הלאמית.

מר יהושע רייטער כמילניצע נדר כהו"ר יום פטירת אמו כתר לקה"ל.

תלמידות כה"ס „שפה כדורה“ כנדבורנה אספו כשעת הבחינה בין האורחים לקה"ל סך 8.50 כתר, לכתיבת מורה ביה"ס מר גלב כספר הזהב.

הנני מברך בזה את ידידי מר יוסף פישר לחהונת בתו מרת סאלי עם מר יעקב פייערשטיין מזכאראוש. שמעון מנחם לזר.

!! תם מה היא אומר מה זאת !!

וואס איז דאס

„אכאטאר“ ?

„אכאטאר“ איז און פאללשטענדיגער ערזאמץ פיר בוטמער עמ שמאלץ האט דאס אויסזעהן ווי נאטורבוטמער איז אין יעדער קיבע אונענטבעהרליך צום קאכען, בראמען עמ כאקען, אונד וועגען זיינער ווייכען בעשאפענהייט אויך אויף בראד שמרייכבאר, ענטהאלט קיינע מיערישע סוכסמאנצען אונד איז שמרענגס **כשר!**

כל דכפין יקנה ויכול! דא עס ווער בילליג איז אין האלב קלא פאקעט קאסמעט נור 80 העלער. וויר ביטמען נור אויף אונזערע ווארט מארקע „אכאטאר“ צו אכמען. וויר זינד אויך מיט הכשר פאן הרה"ג נפתלי הלברשטאם פערועהען. ענגראססימען געוועהרען וויר ענט-שפרעכערען ראכאטמ.

Ochotnicki & Apter Chrzanów.
Pflanzenbutter-Fabrik.

דיא געוויננע נארמאטירט דער שטאמא. גריהס-אנצייגע. גרעססטער טרעפער עווענט. 600.000 מארק.

אייראדונג צור בעטהיילונג אן דען געווינן-שאנצען

דער פאס שאמטע האמבורג נארמאטירטען גראסען געלד-לאשערע אין וועלכער

8 מיליאנען 640,285 מארק

זיכער געוואנען ווערען מיסען.

דיא הויפטגעווינע דיעזע פארטחילעהאפען געלד-לאשערע זינד פאלגענדע, נאמליך: דער גרעסטעגליכסטע געווינן איז אים גליקליכסטען פאללע: 600.000 מארק.

1 געווינן א 40.000 מארק	1 פרעמיע א 300.000 מארק
1 " 30,000 "	1 " 200 000 "
7 געווינע 20 000 "	1 " 60 000 "
1 געווינן 15.000 "	1 " 50,000 "
11 געווינע 10 000 "	1 " 45.000 "
31 " 5 000 "	1 " 40.000 "
83 " 3,000 "	1 " 35 000 "
127 " 2,000 "	1 " 30 000 "
417 " 1,000 "	1 געווינן 100,000 "
577 " 300 "	1 " 60.000 "
148 " 200 "	1 " 50.000 "

אום גאנצען ענטהאלט דיא לאשערע, וועלכע איז 7 קלאסען בעשעצט, 88.000 לאזע מיט 42.695 געווינען אייר 8 פרעמיען, זאראס נאדעצו דיא העלשע אללער לאזע זיכער געוויננען מוסס.

דער גרעסטעגליכסטע געווינן 1-שער קלאסע בעשאמט אים גליקליכסטען פאללע 50,000 M. שייגט אין דער 2-טען קל. אייף 5,000 M. אין דער 3-טען אויף 60,000 M. אין דער 4-טען אויף 65,000 M. אין דער 5-טען אויף 70,000 M. אין דער 6-טען אויף 80,000 M. אין דער 7-טען אויף 600,000 M.

פיר דיא ערסטע קלאסע, דערען ציעהונג אמטליך פעטאגעוועזענע קאשעט

דאס גאנצע אריגינאללאז נור מארק 6.—

דאס האלבע אריגינאללאז נור מארק 3.—

דאס פיערצעל אריגינאללאז נור מארק 1.50

דיא איינלאגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען וואו דיא געווען געווינן-פרעמיע-ניס זינד אויס דעם אמטליכען מיט שטאטסוואספען פערועהענען פערלאאונגס-פלאן ערויכטליך, דען איד אויף וואונש אים פאראויס נראמיס אונד פראנסא צווענדע יערער דער בעטהיילונגען ערהעלט פאן מיר נאך שטאטשגעהאבער ציעהונג זאפארט דיא אמטליכע ציעהונגסליסטע אונאויסגעפארדערט צווענדעט.

דיא אויסצאהלונג אונד פערוענדונג דער געוויננעלדער

ערפאלגט פאן מיר דיערעקט אין דיא איינזעצענע פראסע אונד אונטער שמרענגסטער פערשוועגענהייט.

בעשעלונגען ערביטע פער פאסאנווייזונג אדער איד גענען נאכאזעצ.

מאן ווענדע זיך דאהער מיט דען אויסטרעגען דער נאהע בעפארשטעהענע-

דען ציעהונג האלבע, זאגליך יעדאך ביז צום

2 נאָועמבער ד. י.

פערטויענספאלל אן

Samuel Heckscher senr.

Bankgeschäft in HAMBURG.

הכמת ישראל ברוסיא.

יצא לאור ע"י הח"מ ספר מיוחד במינו

היי היהודים בבבל (בזמן התלמוד). ספר א': נהרדעא.

השקפה פרטית על אדות החיים בעיר נהרדא בכלל והיי ישראל החמרים והרוחנים כפרט: עסקיהם, אומנותיהם ומסחריהם, מנהגי העיר ועור ועוד.

עם הערות ומלואים מאת החכם הידוע ד"ר הרבב.

מחירו שני כתרין עם המשלות. למ"ס הנחה הגונה.

M. Judelewitz, Lida (Gouv. Wilna) Russland.

בית מסחר הספרים הגדול בכל ארצות אנגליא של

ר. מאזין ושותפיו בלונדון

מבקש את כל המוליגים, להמציא לו עפי' האדריסה דלמטה אכסמפלד אחד מכל ספר חדש (משנת תרס"ד והלאה) בעברית או בורגון והמחיר יושב כחודה. — הספרים ירשמו כקלוגינו ההולכים ונדפסים לעתים קרובות.

הנגו קונים ספרים ישנים מכל המינים ולכן כל מי שיש לו כאזה יאבה נא להודיענו.

דרשו נא את קלוגינו:

Nr. 10 הספרות הורגונית, תמונתה וכו'

Nr. 11 ספרו הנודך ולמוד לכל הלשונות.

Nr. 12 תוי נגינה ותוי זמרה לבית ולביהב"ג.

Nr. 13 הספרות העברית החדשה והישנה וגם ספרי רומ"ל, שו"ת, פוסקים, דרוש וכו'.

החפץ בכל הקטלוגים הנ"ל ישלח 50 העלער להוצאות הפיסתה.

R. Mazin & Co.

65 Old Montague Str-
LONDON N. E.

Flechten (Liszaj)-Kranke,

auch solche, die nirgends Heilung fanden, verlangen prospekt und beglaubigte Atteste aus Oesterreich Gratis.

Apotheker C. W. ROLLE
Altona-Bahrenfeld a. d. Elbe.
(Deutschland).

רייזמאטען: יעדעם שטיק זייפע מיט דעם נאמען „שיכט“ איז גארנאטיקעט ריין אונד פריי פאן אירגענד וועלכען שארליכען בעשטאנדטילען 25.000 קראנען צאהלט דיא פירמא געארג' שויכט, אויססיג, יעדערמאן דער נאכווייזט, דאסס איהרע זייפע מיט דעם נאמען „שיכט“ אירגענד וועלכע שארליכע ביימענגונגען ענטהאלט.

שיכט-זייפע

(הירש' אדער שליסעלזייפע)

ערשפארט געלד צייט או. מיהע.

ערהאלט אונד שאנט די וואשע.

פיר יעדע וועשע אונד יעדע וואשמעטאדע דיא בעסטע אונד בילליגסטע.

גיבט שנעעווייסע וועשע. העכט דיא פארבען, מאכט זיא לויכמענדער אונד העללער.

ביים איינקויף אכטע מאן בעזאנדערס דארויף, דאסס יעדעם שטיק זייפע מיט דען נאמען „שיכט“ אונד איינע דער שוטצמארקען „הירש“ אָדער „שליסעל“ טראָגט.

איכערציגען זיא זיך!

ערפאלג נארמאטירט!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכהירונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקאררעספאנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. ו. קאנן יעדערמאן אָהנע בעזאנדערע פֿאַר-קענטניססע אים ברעיעליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאָכערן, סטענאגראפיע גראמטיס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אָנפֿאַנגען נור געגען רעטורקארטע. פראָספעקטע א 36 העל, פראָבעבריעפע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.E.

פיר דיא האנדעלסווייזער אונענטבעהרליך! פערבעסערונג דער שמעללונג!

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife

(Marke: 2 Bergmänner)

von

Bergmann & Co., Tetschen a/E.

Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

טהעע

פאן קראנען 3 ביו 10 פער ק"ג ביי

L. APPERMANN, BRODY

פיר צופריעדענהייט גאראנטירט.

הוראת-שעה

מי זה החפץ מורה ללמד את השפה- העברית וספרותה, ולמצוא דרך בים- התלמוד ישאל עלי אצל

A. Dunkelblum, Podgórze

מי שצריך לבעל מניה מדקק

יפנה אלי

Jacób Ratz Drohobycz.

עברית ברורה

האבות החפצים שירכשו בניהם ידיעה עמוקה בלה"ק, בתנ"ך, בש"ס ובספרות- העברית ישעו אלי ואמרא חפצם במלא- המובן. גם אלמד רחוקים ע"י מכתבים.

M. J. HEILMANN

Podgórze - Krakau Jozefinska 24.

המשורר העברי והפדגוג המצויין מר יצחק שאנער מודיע בזה, כי הוא עוזב את העיר וויניץ והוא נבון לקבל עליו משרת מורה במקום אחר. החפצים לבוא עמו בדברים יפנו אליו עפ"י האדרסה: Isak Schöner, Waschkoutz a/cz.

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערציאן- פערלאנגען זיא גראטים אונד פראנקא דיא נייא ערשינענע ברשאיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכל- ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. פאמ. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא- נאסע 35.

Wyd.: Neflali Hof. S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer Drukem S. L. Deutschera w Podgórzu

דער שטאלץ יעדער הויפער
אז זיין נומער קאמפע.

קאמפריינערס

קנייפ-פ-מאלצקאפסע
זאלטע ביי בערייטונג דעם
מענליכען קאפסע-נעטרעני-
פעס אין קיינעם הויזהאלטע
מערה פעהלע.

■ ■ ■

סאן פערלאנגע נוד אריגינאל-
פאקטע מיט דעם נאמען, קאמפ-
ריינער, אונד קויפע נייע, וואס
קאמפען צונעוואנגען ווירד.

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קעננטניס, דאס די ע
דענאמירטע לעמבערגער כשר-זעלבווארענפארבריק דער פירמא פאסטעט קאמפ.
נונמעהר אין דען בעזיטץ דער פירמא בלאנקשטיין עט פרענקעל איבער-
געגאנגען איז. די פאבריק איזט יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-
זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיערענען זעלבווארען-
סארטען צו ביליגסטען פרייען. אונזערע פאבריק איזט די איינציגע, וועלכע
אונזער אויפזיכט דעם הרב הגאון רשכבה"ג מו"ה יצחק שמעלקעס האב"ד
דפה שמעהמ.

Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.

הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שמראסע 41, באימוף 18,
באושינצא 20.

עין גראה עין דעטמאל

נייהייטען

אין

דאמען עט קנדער-היטמען.

זאוויא זעמטליכען

מאדיסטען-צוגעהארען

אין גראסער אויסוואהל, עמפפיהלט צו דען אללער-
בידריגסטען פרייען אים נייא ערעפנעמען לאקאלע

דיעמעלסנאסע נ' 44

Hermann Ellend, Krakau, Dietelsg. 44. Ecke Stradom

האנצערט-גראמאפאן אונד פאנאגראף.
רועיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העב-
ראישען פלאטטען אונד וואלצען נור פאס
אונטערצייכענעמען ספעציאליזירט צו בעזיעהען.
עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט 10
פלאטטען גראטים, נור 35 פל. קאנצערט
פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראטים
נור 8 פל. פרייקוראנטע גראטים אונד פראנקא.
ערסטעס ספעציאליזירט פאן עכטען גראמאפאנען
אונד פאנאגראפען ען גראס עט ען דעטמאל.
Josef Wechsler, Krakau und Warschau
(in Krakau Grodgate 71).

ABBAZIA
ניי עראפנעט! ניי עראפנעט!
16 סעפטעמבער
ארטהאדאקס
שמרענג כשר-פענסיאן
Villa Fiorentina
עמפפאהלען פאם פערמיין צור פארדע-
דונג ריטועללער שפייזעהייזער אין
האמבורג. רעפערענצען פאן ארטה.
ראבבינען. ציווילע פרייען. טאגליך
ציווילמאל תפלה בצבור. זאמטער-סאיוואן
באר רייכענהאל האטעל נאציאנאל.
בעזיטער
S. MARKOVICS

Der chemisch untersuchte, dabei be-
hördlich für die Haut als vollkommen
unschädlich befundene
„Haarvertilger“
entfernt die bei Damen so unschönen und
lästigen
HAARE IM GESICHT
gründlich sammt Wurzel u. verleiht
dem Teint auch noch natürliche Frische,
Zartheit und Glätte. Preis 7 Kronen.
Versandt überallhin durch:
I. SCHMIDEK, Budapest,
VII., Nyár-utca 18.

PATENT-ANWALT
PO-FRITZ-FUCHS
dipl. chemischer Chemiker
bes. d. k. u. k. Hof- u. Landes-
Technisches Bureau
INGENIEUR A HAMBURGER
Wien VII. Siebensterngasse 1.
Patente, Marken- u. Muster-Schutz.
Erwirkungen in allen Staaten der Welt.

נימנוזים עברי.
בית הספר אשר לנו פה הקים לו
מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל
מיני הלמוד של הגימנוזים עם ידיעה
עמוקה בתורה ג"ך, דרוק, גמרא
ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ
האמונה הטורה לנו. תלמידים
מגליציא ומרוסיא, שאינם בקיאים
בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה
למחלקת ההכנה לחדשים אחרים,
להבין לגימנוזים שלנו. מחיר הלמוד,
המעון והמוזנות לתלמיד אחד מן
חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר
הפרטים מודיע תמיד
Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

חומשים
"בית יהודה"
רש"י מיט נקודות, רש"י איבערזעצט
אונד ערקערט אין ריין יודיש.
דער פרייען איינפאך פאפיער 8 קראנען,
אויף רענאל-פאפיער 10 קראנען.
וועד עם שיקט דעם פרייען פאראויס
בעקומט די חומשים פראנקא.
צענטראל-פערקויף ביי
Simon Neumann, Buchhandlung
Tarnów אדער Tarnopol.